

DR. GYENGÉNÉ DR. NAGY MÁRTA

**A MEDIÁCIÓ AZ IGAZSÁGSZOLGÁLTATÁSBAN
CSALÁDJOGI SPECIALITÁSOK**

PhD ÉRTEKEZÉS

TÉZISEK

SZEGED

2009

**A MEDIÁCIÓ AZ IGAZSÁGSZOLGÁLTATÁSBAN
CSALÁDJOGI SPECIALITÁSOK**

PHD ÉRTEKEZÉS

TÉZISEK

Készítette: dr. Gyengéné dr. Nagy Márta

Bíró

Európai jogi szaktanácsadó

Témavezetők: Dr. Szabó Imre habil. PhD.

Tanszékvezető

Szegedi Tudományegyetem Állam – és Jogtudományi Kar Polgári Jogi és

Polgári eljárásjogi Tanszék

Az Állam – és Jogtudományi Kar Dékánja

Dr. Tóthné Prof. Dr. Fábián Eszter CSc.

Címzetes Egyetemi tanár

Szegedi Tudományegyetem Állam-és Jogtudományi Kar

Opponensek: Dr. Barzó Tímea PhD docens

Miskolci Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar

Dr. Decastello Alice PhD mediátor

Magyar Igazságügyi Szakértői Kamara

**Szegedi Tudományegyetem
Állam- és Jogtudományi Kar**

SZEGED

2009

I. Bevezetés

A **mediare** latin eredetű szó, jelentése: középen állni, egyeztetni, közvetíteni, békéltetni. Középen állva, a felek között, a bírói pulpituson, jogszabályban foglalt lehetőségünknel fogva is késztetést érzünk arra, hogy egyezkedésre sarkalljuk a feleket, megállapodást hozzunk létre közöttük. Százszor hallott, ismerős szavak köszönnek vissza: „nem tudunk mit kezdeni egymással, döntsön a bíróság”. Jogalkalmazói tapasztalataim alapján be kellett látnom, hogy amennyire a jogszolgáltatás elkerülhetetlen bizonyos esetekben, úgy másokban csak további „olaj a tűzre”. A bírósági döntés szükségszerűen az egyik fél győzelméhez (megelégedéséhez), míg a másik vereségéhez (elégedetlenségéhez) vezet. A határozat nyomán bennük maradó harag vagy bosszúszomj táptalaja a további jogi csatározásoknak. A dilemma: hogyan lehet elérni, hogy a felek egymással szemben fennálló konfliktusa ne csak „ideig-óraig” rendeződjön, hanem jövőbeni kapcsolatuk minősége is megváltozzon, netán a végrehajtási nehézségeket is leküzdhessük. A személyes konfliktusokkal terhelt, erősen érzelmi töltetű jogvitákban, mint például a családi ügyek, még inkább tetten érhető, hogy a konfliktusok miért válnak egy idő után megoldhatatlanná. A felek úgy érzik, hogy tehetetlenek egymással szemben, nem képesek többé meghallgatni egymást, s a beszédre való képtelenségük szorosan összefügg a gondolkodásra való képtelenségükkel, nevezetesen azzal, hogy képtelenek lesznek bármit is egymás szemszögéből átgondolni.

E kérdésfeltevés indított arra, hogy a bíróság falain kívülre tekintsek. Elsőként a gyermekvédelmi szervekkel kerültem kapcsolatba, részben az ügyfelek, részben ezen szervezetek tájékoztatása nyomán. Kiderült, hogy – elsősorban – a szülő-gyermek közötti kapcsolattartási nehézségek megoldására semleges helyként ki lehet jelölni a gyermekjóléti szolgálatokat, ahol nagyon komoly családgondozás folyik: párterápia, pszichológiai tanácsadás, és mediáció a szülő-szülő, szülő-gyermek kapcsolat minőségének a javítása céljából. Ezt követően kezdtem el a hazai viszonyok feltérképezését, melynek során kiderült, hogy elszigetelt formában ugyan, de létezik informális gyakorlat a családi jogi bírók és gyermekvédelmi szolgálatok együttműködésére, amely tehát végső soron lehetővé teszi a családok számára, hogy a bíróságon kívüli, alternatív konfliktuskezelési módokat is igénybe vegyenek problémáik megoldására. A mediációnak, mint alternatív konfliktuskezelési technikának az elméleti hátterét magyar, angol és francia nyelvű szakirodalmak tanulmányozásával igyekeztem mélyrehatóan megismerni. Több hazai és külföldi konferencián, tanácskozáson vettem részt (Budapest, Szeged, Berekfürdő, Trier, Párizs,

Róma). Franciaországi tanulmányútjaim (Párizs, Nancy, Epinal, Grenoble, Brest) során az utóbbi években már kifejezetten azokat a jogintézményeket vettem górcső alá, amelyek a mediációs eljárás alkalmazásának lehetőségeit is felvetik a bírósági eljárásban. Kutatásaim eredményeit több hazai folyóiratban (Bírák lapja, Családi jog, HVG), s konferencia kötetben publikáltam.

Elsődleges célkitűzésem, hogy *megkönnyítsem* a hazai jogalkotókra és jogalkalmazókra váró feladatok elvégzését a bírósági eljárás keretei között alkalmazható mediációs eljárás beillesztésével és a bírósági eljárásokba való bevezetésével kapcsolatban kialakult bírósági gyakorlatok, *kísérleti programok*, szervezeti átalakulások és új működési mechanizmusok bemutatásával. Míg a hagyományos értelemben vett (bíróságon kívüli) mediációnak alapos és széleskörű irodalma van, addig az ettől sok tekintetben különböző, speciális bírósági mediációs irodalom – mondhatni – még gyermekcipőben jár. Nagyon sokat köszönhetek a forrásanyag megszerzése és feldolgozása tekintetében a GEMME (Groupement Européen des Magistrats pour la Médiation)-nek, az Európai Bírák Csoportja a Mediációért elnevezésű, francia alapítású egyesületnek, mely úttörő munkát végzett az európai bírósági mediációs jogi szabályozás és gyakorlat összegyűjtésében és közzétételében, valamint a kezdetben csak szórványosan létező gyakorlat egységesítésére vonatkozó javaslatok kidolgozásában. Az európai térségben működő nemzeti bíróságok mediációt alkalmazó eljárási gyakorlata átlagban 10 éves múlttal tekint vissza, s az elmúlt 5 évben vált igazán tudatossá a tapasztalatok dokumentálása nemcsak bírósági jelentések, hanem cikkek, tanulmányok, könyvek formájában. Ahhoz, hogy egy új eljárási mód beilleszthető legyen a hagyományos eljárási keretekbe, alapvető követelmény, hogy fogalmilag teljesen körülhatárolható és pontos definíciónk legyen arra vonatkozóan, hogy mi a bírósági mediáció, miben különbözik az egyébként ismert bírósági békéltetéstől, mely az egyezség létrehozására irányul. Ehhez készítettem egy *összehasonlító* táblázatot, s a *francia modell* bemutatásán keresztül hasznos támpontokat kívánok nyújtani a jogalkotók és a bírók számára is ahhoz, hogyan ösztönözhető a bírói gyakorlat e módszer alkalmazására. Célom, hogy e munkával hozzájáruljak ahhoz a *szemléletváltáshoz*, amely az alternatív vitarendezési eljárások alkalmazásához szükséges mind az ügyfelek, mind a jog szereplői, a bírók, ügyvédek részéről. E szemléletváltásnak egyik sarkalatos pontja a *vitakultúra* tudatos fejlesztése, ezért rá kívánom irányítani a figyelmet arra, hogy együttműködéssel, párbeszéddel, egymás iránti kölcsönös megbecsüléssel mindenki számára meglegedést hozó eredmények születhetnek. A hosszútávra érvényes megoldás pedig sokkal jobb, mint a pireuszi győzelem. Minél többféle lehetőség van a konfliktus elsimítására, annál kulturáltabb módon történhet vitáink rendezése.

A másik sarkalatos pontja a *jogi kultúra* átalakulása: annak felismerése a bíró, az ügyvéd részéről, hogy feladatuk nem fejeződik be a jogvita ítélettel történő lezárásával, az ítélezés nem jogtechnikai kérdés: emberi szituációt kell teremteni, amely alkalmas a felek közötti patthelyzet oldására. Az ügyvéd számára is nagyon fontos, hogy ügyfele elégedett legyen munkájával, visszatérjen hozzá. A jogi kultúra megváltozása a társadalmi béke megteremtésének is záloga lehet. A túlterhelt bíróságok, az elhúzódó perek miatti jogbizonytalanság elégedetlenséget szül az igazságszolgáltatással szemben. A társadalmi problémák összetettsége (etnikai, gazdasági, szociális) egyre rugalmasabb, gyorsabb reflexióért kiált. Úgy vélem, ha a bírósági szervezeti rendszer és működés elégtelenségére maguk a bíróságok adják meg a lehetséges választ azzal, hogy többféle alternatívát kínálnak a jogviták lehető legjobb megoldására, elérhetik céljukat: visszanyerhetik a polgárok igazságszolgáltatásba vetett és elvesztett bizalmát. Dolgozatom utolsó fejezetében javaslatokat fogalmazok meg arra vonatkozóan, hogy a mediáció milyen feltételekkel, formában, milyen jogszabályi környezetben alkalmazható a hazai anyagi – és eljárási jogszabályok rendszerében. Egyáltalában nem gondolom, hogy minden jogterületen, minden jogvitában egységesen alkalmazható lenne a mediációs eljárás, egységes eljárási cselekmények alapján. Úgy, ahogyan az egyes országokban létezik az önkéntes (voluntary), kötelezően választható (mandatory) és kötelező (compulsory) mediáció, nálunk is meg kell adnia lehetőséget arra, hogy így differenciáljunk az ügy jellegénél fogva. Bizonyos jogterületeken kívánatos a mediáció kötelező elrendelhetőségét kimondani, így különösen a családi jog egyes részterületein: a szülői felügyeleti jog és a házasság felbontásával összefüggő vitás kérdések lehetséges rendezési útjaként. A családi jog egyéb területein (tartási, vagyoni kérdések) és általában a vagyoni, kártérítési pereknél a kötelezően választható kategóriába kerülhetne a mediáció, mint ahogyan tulajdonképpen erre már egy bátortalan kísérlet történt a gazdálkodó szervezetek egymás közötti jogvitáinak rendezési feltételeként.¹ Míg egyéb esetekben a közvetítői törvény felhatalmazása alapján, önkéntes alapon, a felek kezdeményezésére lehetne igénybe venni a mediációt azzal az általános eljárásjogi támással, hogy a bíró diszkrecionális jogkörében javasolhatja a feleknek a mediációt is a békéltetés vagy a peres út alternatívájaként. Az *állami szerepvállalás* elengedhetetlen a társadalom egészét érintő ösztönző rendszerek kialakításában. A

---

¹ A Polgári perrendtartásról szóló 1952. évi III. törvény és egyéb kapcsolódó törvények módosításáról szóló 2008. évi XXX. Törvény 12. §- a rendelkezik arról, hogy a gazdálkodó szervezetek egymás közötti jogvitájukban a keresetindítás előtt kötelesek igazolni, hogy a keresetindítás előtt megkísérelték a jogvita peren kívüli elintézését.

tájékoztatásnak ingyenesnek kell lennie, s ki kell dolgozni a hozzáférhetőség olcsóbb, esetenként ingyenes variációit is.

Az alternatív vitarendezés kialakulása, fejlődése

Dolgozatomban *jogalkalmazói szemszögből* igyekeztem megvilágítani a mediációs eljárás hasznosságát, helyettesítő, kiegészítő jellegét a bírósági eljárásokhoz képest. Ehhez azonban elkerülhetetlen, hogy terminológiailag tisztázható legyen a különbség az egyes formális (hagyományos) és nem formális (alternatív) vitarendezési módok között. Ez nem könnyű feladat, mert sem nálunk, sem nemzetközi viszonylatban nincs egységes, egyezményes terminológia: többféle modell létezik a békítés, facilitáció, mediáció, arbitráció stb. fogalmak definiálásra. Ezek vázlatos áttekintését követően, különös tekintettel a bírósági békéltetés és a mediáció kategóriáira, én magam is próbálok hozzájárulni a fogalmi tisztázáshoz. Az Európai Parlament 2008. április 28-án elfogadott, 2008/52/EP Irányelve értelmében a tagállamoknak 36 hónap áll rendelkezésükre jogszabályaik módosítására ahhoz, hogy a mediációs eljárás a bírósági eljárás keretei között alkalmazható legyen. Ehhez szükségesnek tartottam, hogy a mediációnak, mint az egyik alternatív konfliktuskezelési technikának a történeti hátterét is bemutassam, kialakulását, elterjedését a nemzetközi jogvita – megoldó és konfliktuskezelési gyakorlatban, valamint összehasonlítani a hagyományos (bírósági, arbitrációs) és az alternatív (facilitáció, békítés, mediáció) vitarendezési formákat.

Az alternatív konfliktuskezelés, mint fogalom a múlt század 20-as,30-as éveiben kezdett meghonosodni az Egyesült Államokban a szakszervezetek és a munkaadók csoportjai közötti vitás kérdések megoldására. A '60-as évek nemzetközi mozgalmi az erőszakmentes konfliktusmegoldásért szálltak síkra, s a '70-es 80-as évekre kialakult a modern alternatív vitarendezési eljárás (Alternative Dispute Resolution).² Európában az európai unió tagállamai számára az egységes gyakorlat bevezetésének alapja a Brüsszelben, 2002-ben kiadott „Zöld Könyv” volt, amely a polgári és kereskedelmi területen alkalmazható alternatív vitarendezési eljárásról, szűkebben a mediációról szól. A *mediáció* egy olyan sajátos permegelőző, konfliktuskezelő, vitarendező eljárás, melynek célja a vitában érdekelt felek kölcsönös megegyezése alapján a vitában nem érintett, harmadik személy bevonása mellett a felek közötti vita rendezésének megoldását tartalmazó írásbeli megállapodás létrehozása.

---

² Dr. Barinkai – Dr. Herczog – Lovas: *Nemzetközi közvetítői gyakorlat*, Dr. Barinkai – Dr. Bártfai – Dr. Dósa – Dr. Gulyás – Dr. Herczog – Dr. Horváth – Dr. Kutacs – Lovas – Dr. Molnár: *A Mediáció. A közvetítői tevékenység*, HVG-Orac Lap-és Könyvkiadó Kft. Budapest 2006, 64.old.

Hagyományos és alternatív vitarendezési formák

Az alternatív és a hagyományos vitarendezési formák közötti különbséget a konfliktusok természetének, mibenlétének a megértésén keresztül lehet igazán felfedezni. Ahhoz, hogy egy vita konszenzusos alapon vagy bírósági út igénybevételével dönthető el, a konfliktusok fázisaival kell tisztában lenni. A konfliktusok kezdeti szakaszában még alkalmazhatók az érdekalapú vagy integratív tárgyalási stratégiák, később, a destruktív szakaszban már pozicionálissá, disztributíbbá válnak a stratégiák, amelyek meggátolják egy vita békés megoldásának lehetőségét. E két végpont között helyezkedik el a vitarendezések skálája a facilitációtól (ahol még csak a párbeszéd megkönnyítésére van szükség) a mediáción keresztül (ahol már a párbeszéd helyreállítása szükséges) a pozicionális rendezésig, mint a bírósági tárgyalás is.

A *facilitáció* a még működő párbeszéd megkönnyítését célozza, a *békítés* az alapjogvita megoldására, rendezésére hivatott eljárás, mely a felek megegyezésével zárul. Az egyezkedési tárgyalásokat a felek maguk is vezethetik, de békítő is részt vehet az eljárásban. Ha ez a folyamat a bírósági eljárásban zajlik (*bírósági békítés*), a bíró a békítő, aki az egyezséget létrehozza a felek között, amelyet az elsőfokú eljárás bármely szakában megkísérelhet. Ezzel a jogvita lezárul.

Az alternatív vitarendezés sajátos formája, a közvetítés

A *hagyományos értelemben vett mediáció* a békítés egyik fajtájának tekinthető annyiban, amennyiben az eljárás szintén a vitás kérdések megállapodással történő megoldására irányul. A harmadik, kívülálló személy, a mediátor fellépése viszont szükséges feltétele a mediációnak, továbbá, a vitás kérdések túlnyúlhatnak a jogvita keretein, minden olyan kérdés tisztázható, amelynek hatására a párbeszéd helyreállítható, s a felek jövőbeni kapcsolata stabilizálható. Ez függetlenül a peres eljárástól, azon kívül, az előtt és után is folytatható. Amennyiben a bírósági eljárás keretein belül, a bíró által megszabott eljárásjogi keretek között, határidőben, a bíró által kijelölt mediátor fellépésével történik a közvetítés, *bírósági mediációról* beszélhetünk. Amennyiben ez a családi konfliktusok rendezésére irányul a házassági és a szülői felügyeleti jogok gyakorlását érintő ügyekben, *családi mediációról* beszélhetünk. A hangsúly nem kizárólag a vita rendezésén, hanem annak kezelésén, a kapcsolatok újjászervezésén van, mely a jövőre irányuló, még nem lezárt folyamatokat is magába foglalja.

Tekintve, hogy a mediáció pszichológiai, személyiség lélektani megközelítésének komoly nemzetközi szakirodalma van, külön részt szenteltem értekezésemben a teoretikus alapok bemutatásának. A Baruch Bush- Folger szerzőpáros³ szerint a mediációnak négy narratívája, fő megközelítési módja létezik: a megelégedettségi, társadalmi igazságosság, elnyomás és átalakulás narratíva. Minthogy konfliktusaink békés megoldásához más szemléletre, szemléletváltásra van szükség, e sorok írója azzal ért egyet, hogy a mediáció céltételezése az emberi kapcsolatok minőségi átalakítása, tehát az átalakulás narratíva a legkomplexebb megközelítési mód, amely magába foglalja a "képesé tevő" (empowerment) dimenziót, szoros összefüggésben a megbecsülés (recognition) dimenziójával.

A fentiekkel összefüggésben elkerülhetetlen, hogy a mediációs technikákat is érintsük, hiszen a technikai elemek jól használhatók minden olyan folyamatban (a bírósági tárgyalások során is), melyben az egyezség, megállapodás létrehozása a cél. E technikák közül az egyik legfontosabb a két fél által megadott keretek (framings) felismerése és egy újraakterezés, amely által lehetőség nyílik a megállapodásra. A Freddie Strasser-Paul Randolph szerzőpáros⁴ szerint a mediációnak két válfaja létezik: a segítő (facilitatív) és kiértékelő (evaluatív). A céltételezés határozza meg, hogy melyik válfajról van szó. Az utóbbi esetet már szűk határmezsgye választja el a tanácsadás, döntés, ítélkezés folyamatától. *Amennyiben célunk nemcsak egy kompromisszum kötés elérése (békítő, egyeztető tárgyalások), hanem az emberi kapcsolatok újjászervezése, akkor beszélhetünk mediációs technikáról.*

A jogi mediációs modell

Fő témám, a mediáció szerepéről az igazságszolgáltatásban szempontjából a *jogi mediációs modell* bemutatására fókuszálok, melyet Nagy-Britanniában dolgoztak ki. Fontos szerepe van a tárgyalások során a kerek formájú asztalnak, a közvetlen, bizalmas légkörnek, s az alapelvek (pl. titoktartási kötelezettség) tiszteletben tartásának, valamint a mediáció időzítésének a tárgyalási folyamatokban. A jogi mediációs modell alkalmazását természetesen a jogszabályi rendezés, a közvetítői eljárás törvénybe foglalása követte. A magyar közvetítői eljárásról szóló törvény rövid áttekintésével ismertetem a közvetítői működéshez kapcsolódó igazgatási

³ Robert A. Baruch Bush-Joseph P. Folger: *The Promise of Mediation*. Az idézet a tanulmánykötet „A mediációs mozgalom: négy eltérő nézet” című tanulmányából való, Ford.:Dr. Albert Fruzsina-Takács Éva-Lovász Gabriella. Magyarországon megjelent a Partners Füzetek 3: Mediációs szöveggyűjteményben, Szemelvények a mediáció irodalmából 20. old.

⁴ Freddie Strasser-Paul Randolph: *Mediáció a konfliktusmegoldás lélektani aspektusai*. Nyitott Könyvműhely Kiadó, Budapest, 2005, 75. old.

jellegű, és az eljárásra vonatkozó diszpozitív rendelkezéseket. E törvény a mediáció bírósági eljáráson kívüli alkalmazásának szabályait tartalmazza, ez tehát nem elegendő a bírósági eljárásban történő alkalmazáshoz, melyről a dolgozatomban külön lesz szó.

II. A családi mediáció

A családi közvetítői eljárás specifikumai

A mediáció egyik leggyakrabban használt területe a *családi mediáció*, s ez egyben a szűkebb kutatási területemhez tartozik. A családi mediáció sajátosságai között szerepel, hogy a gyermek érdekét, jólétét messzemenőkéig figyelembe kell vennie a két fél közötti közvetítés során, melyre leginkább a szülői felügyeleti jogok gyakorlása körében kerül sor. Nem elengedhetetlen, de fontos, hogy a családi mediátor speciális szakmai ismeretekkel rendelkezzen a jog, a gyermekvédelem, a pszichológia területén. E körben alkalmazzák a legtöbbször a társmediatori szisztémát. Arról sem szabad megfeledkezni, hogy a mediációt elsőként a családi jogi bírúk kezdték alkalmazni a bírósági eljárásban, a nemzetközi joggyakorlatban.

A családi mediáció fejlődése Európában

Ezért tartottam fontosnak, hogy a családi mediáció fejlődését egy *nemzetközi összehasonlító elemzés* formájában bemutassam. A családi mediáció európai fejlődésében közös vonás, hogy első lépésben elhivatott szakemberek fedezték fel és alkalmazták a viták kezelésére, majd e szakemberek egyesületbe tömörültek, s az informális gyakorlatot követték a nemzeti jogalkotások, melyek a mediációt beemelték a bírósági eljárásba. Rendkívül színes kép tárul elénk azonban a szerint, hogy az egyes országok eltérő kulturális, társadalmi hagyományai, jogrendszereik különbözősége folytán alkalmazzák-e, s ha igen, milyen formában a mediációt a családi viták kezelésénél. Az Egyesült Államok-béli és kanadai minták alapján a gyakorlat elsősorban az angolszász országokban terjedt el, Nagy-Britanniában, majd ezt követően a kontinens nyugat-európai országaiban. A fenti okokból tehát a precedens jogú igazságszolgáltatási rendszerek voltak fogékonyabbak a módszer alkalmazása iránt, s az ő tapasztalataikat vették át a franciák, svédek, hollandok, spanyolok, olaszok, s később a kelet-közép-európai országok. A fejlődés dinamikáját azonban már nem befolyásolta a földrajzi és a politikai determináció. Széles a skála a tekintetben is, hogy egyáltalán, mint módszert,

technikát ismerik vagy alkalmazzák-e (Luxemburgban egyáltalán nem), vagy csak bizonyos jogterületeken (Észtországban csak a gazdasági jogban), vagy szerves része az igazságszolgáltatásnak, sőt a mediációs eljárás a bíróságok egyik szolgáltatása (Szlovénia). Megoszlik a gyakorlat a tekintetben is, hogy fakultatív vagy kötelező a mediáció (compulsory mediation), vagy kötelezően választható (mandatory mediation), illetve teljes önkéntességen (voluntary mediation) nyugszik. Egyes országok a kísérleti programok kipróbálásának szakaszában vannak, másoknál teljesen beillesztették a mediációt a bírósági eljárásba. A nemzeti jogalkotások sajátossága, hogy összemossák-e a békítést és a mediációt, vagy különbséget tesznek a két módszer között. Lisa Parkinson fogalmazott úgy a „The future of Family Mediation” című könyvében,⁵ hogy alapvető különbség van a békítés és a mediáció között a családi mediáció gyakorlatában. A mediáció ugyanis kettős funkciót tölt be a „házasságok megmentésében” (saving marriages): egyrészt lehetőséget teremt és ösztönzi a kölcsönös megegyezésen alapuló válást, másrészt tanácsadást tud nyújtani az együtt maradás mellett döntő párok részére. A dél-európai országokban az egyház szerepe is meghatározó volt a mediáció fejlődése szempontjából. Az ortodox egyház maga mediál az egyházi válásoknál (Ciprus), másutt a katolikus egyház a válás intézményét is sokáig tagadta (Olaszország). Az elnevezés sem mindenütt egyforma. Svédországban az együttműködési beszélgetések (cooperation talks) valójában a mediációt, s a családi tanácsadó (family counselling) a mediátort is jelenthetik.

A családi közvetítői eljárás alkalmazási területei

A válási illetve bontóperi mediáció

Részletesen szemügyre vettem a családi közvetítői eljárás alkalmazási területeit: a *válási illetve bontóperi mediációt, a gyermekvédelmi közvetítői eljárást, a kapcsolatiügyeleti mediációt*. A válási mediáció kapcsán rövid történeti áttekintést nyújtottam a békéltetéssel és egyezségkötéssel kapcsolatos jogszabályok és szokások változásáról. Ahhoz, hogy jogalkalmazóként érzékeljük, mennyire fontos a bíró szerepe is a bontóperi tárgyalások során, egy kicsit mélyebben megvizsgáltam azok sajátos folyamatát: a szakítás lélektanát, a pozicionális alkufolyamatok hátterét. Rávilágítottam, hogy a mediációs technika elemei önmagukban is használhatók a tárgyalások során. A magyar és angol nyelvű szakirodalom

---

⁵ Family Mediation in the UK: The Origins, Developments and Future of Family Mediation in the UK by John Westcott, Lisa Parkinson, Gwyn Davis, Stephen Cretney, Elizabeth Walsh, Jordan Publishing Limited, Bristol, 2004

feldolgozásával igazolni próbáltam, hogy a válási problémák kezelése a kapcsolat kezelése nélkül nem vezethet sikerre. Ezért indokolt a bíró részéről is, ha a feleket – különösen nem elhidegült házastársak esetén- mediációra ösztönzi. Robert de Mayo és Richard. D. Mathis⁶ szerint ugyanis a válási mediáció sajátossága az érzelmi összefüggések tisztánlátása és kezelése a központi kérdése az eredmény létrehozásának. A békés válás reménye szertefoszlik, mert a békés tárgyalásnak akadálya a düh, szomorúság, kétségbeesés, tehetetlenség érzése. A kapcsolat felbomlásáért érzett büntudat, személyes kudarc, boldogtalan jövőkép elsöpörheti a felek józan ítélőképességét. A gyermek sorsa feletti aggodalom kétségbeeséshez, erős félelmekhez vezethet. Szakmailag az egyetlen helyes választás a megfigyelő-résztevő pozíció kialakítása, amely viszont a bírósági döntési mechanizmusban nem alkalmazható. Minthogy az értekezés részletesen foglalkozik a bírói feladatokkal a mediáció alkalmazása kapcsán, a mediáció alkalmazásához a bírósági eljárásokban elengedhetetlen tisztában lennünk ezekkel a mechanizmusokkal. A válási illetve bontóperi mediáció nehézségeinek az elemzése kapcsán támpontokat kaphatunk a bíró feladatához, az ügyek mediáció szempontjából történő megvizsgáláshoz, szelektáláshoz.

A gyermekvédelmi közvetítói eljárás

Kiemelést érdemel, hogy a mediáció alkalmazása a gyermekvédelem, a gyermek jóléte, érdeke szempontjából is központi kérdése az igazságszolgáltatásnak, így *kiemelt témakör a dolgozatban a gyermekvédelmi közvetítói eljárás és a kapcsolattartási mediáció*. Hazánkban külön jogszabály (kormányrendelet) szabályozza a gyermekvédelmi közvetítói eljárás igazgatási és gyakorlati aspektusait, amely szinte egyedülálló Európában. Ugyancsak egyedülálló gyakorlata alakult ki a kapcsolattartási mediációnak, mellyel szintén nagyon részletesen foglalkoztam. Egyrészt azért, mert nagyon lényegesnek tartom a szervezetet, és annak működési mechanizmusát megismerni, hiszen a családi jogi döntések kulcsa a szülő és a gyermek jövőbeni viszonyának a rendezése. Másrészt nem elhanyagolható, hogy az új Polgári Törvénykönyv Családi jogi Könyve tervezetében foglaltak szerint a kapcsolattartási ügyekben a mediáció alkalmazható lesz, amely feltételezi, hogy a bírók megfelelő ismeretekkel rendelkezzenek azokról a szervezetekről, melyeket találkozóhelyként kijelölhetnek.

---

⁶ Robert A. De Mayo: *A válási mediáció gyakorlati és etikai szempontjai, különös tekintettel a mediátor döntését befolyásoló érzelmi tényezőkre*, Mediációs szöveggyűjtemény, Szemelvények a mediáció irodalmából, Partners Hungary Alapítvány, 2001, 97-102. old.

A kapcsolatügyeleti mediáció

A kapcsolatügyeleti mediáció a családi mediációnak annyiban sajátos formája, amennyiben még fokozottabban próbálja érvényre juttatni a gyermek érdekeit, mint az általános családi mediációnál. Ez egy tisztán gyermekvédelmi célú szolgáltatás, tehát célszerű, ha a mediátor is gyermekvédelmi szakember, aki a gyermek érdekeit képviseli. Ennyiben tehát nem semleges és pártatlan. Munkája két fő területe: a megállapodás létrehozása és a szülő-gyermek találkozások kontrollálása. Jellemzője a társmediációs és sétáló-mediációs (shuttle-mediation) szisztéma alkalmazása, az ellenőrzött vagy segített kapcsolattartás megszervezése, önkéntes segítők foglalkoztatása. A jobb megismerés érdekében külön részt szenteltem a kapcsolatügyeleti rendszer kialakulása, fejlődése és működése bemutatásának az egyes európai országokban és hazánkban. Európában általában jellemző, hogy a találkozási helyek a láthatási jog gyakorlásából eredő problémák megoldására szolgáló semleges terek, míg hazánkban a kapcsolatügyeleti szolgáltatás szükségképpen összefonódik a mediációs szolgáltatással. A szervezeti tömörülés tarka képet mutat Európában. A nagy-britanniai, önkéntesekkel dolgozó, s kizárólag a kapcsolat lebonyolítására szerveződő „Supported Centers”-től, a találkozások során szakmai felügyeletet is gyakorló munkatársakkal dolgozó „Supervised Centers”-eken keresztül egészen a németországi részletes tanácsadási – és terápiás, a franciaországi pszichoanalitikus és mediációs szolgálatokon át a komplex magyar módszerig: a két módszert ötvöző irányzatig terjed.

A határokon átnyúló mediáció

A családok internacionalizálódása több évtizedes folyamat. A vegyes házasságokkal azonban együtt jár a vegyes házasságok felbontása is. Értekezésemben önálló részben tekintetem át az uniós jogalkotási folyamatot a státust rendező Európai Unió Alapszerződése 17. szakaszától az Európa Tanács 2003/86/CE Iránymutatás (2003. szeptember 22), a családvédelmi érdekekre tekintettel a családegyesítés, családtagok szabad költözködésének szabályozásán keresztül a Brüsszel I., II., II.a) tanácsi rendeletekig. Ez utóbbiak a különélés, házasság felbontása esetére rendezik a joghatóságra, a határozatok elismerésére, végrehajtására, a szülői felügyeleti jogok gyakorlására, a nemzeti hatóságok együttműködésére vonatkozó előírásokat, melyek a tapasztalható jogbizonytalanságok kiküszöbölését szolgálják. A határokon átnyúló jogvitákban részt vevő bírások, mediátorok arra keresik a választ, hogy milyen szempontokat kell mérlegelni a határokon átnyúló házasságok, válások esetén.

Hogyan lehet hatékonyabban fellépni a jogellenes gyermekelvitel eszközéhez folyamodó szülővel szemben a fenti rendeletek és a „gyermek jogellenes Külföldre Vitelének Polgári Jogi Vonatkozásairól” szóló Hágai nemzetközi egyezmény (1980. október 25.) rendelkezéseinek helyes értelmezésével? E kérdésfeltevések annál is inkább fontosak, mert tudjuk, hogy közel hétmillió uniós polgár él a hazájához képest másik tagállamban.

A konfliktuskezelési gyakorlat egységesítése érdekében az Európai Bizottság 2002-ben megjelentette „Zöld Könyv”ét, mely összefoglalta a jelen európai helyzetet az alternatív konfliktusmegoldások terén, és elindított egy olyan széleskörű konzultációt a tagállamok és polgárai körében, amellyel a mediációs eljárás bevezetésére bátorította a tagállamokat a bírósági eljárásban. A bizottság 2004 októberében készítette el Iránymutatás-tervezetét (2004/0251pp) a polgári (családjogi) és kereskedelmi ügyekben alkalmazandó mediációs eljárásról, s az Európa Tanács és Parlament elé terjesztette azt. Az Európa Parlament 208/52/ET/EP számon fogadta el az ajánlást, mely rögzítette azokat az alapelveket, melyeknek tiszteletben tartása mellett illeszthetik be a tagállamok a mediációt a hazai jogalkotásba, s ösztönözhetik bírúikat, hatóságait annak alkalmazására.

A határokon átnyúló jogvitákban alkalmazható mediáció sajátosságait Lisa Parkinson nemzetközi mediátor gyűjtötte egybe „Cross- Border Family Mediation: Opportunities and Difficulties” című írásában.⁷ Álláspontja szerint e jogvitákban a mediátornak figyelemmel kell lennie:

- 1.) a felek eltérő kulturális adottságaira,
- 2.) ismernie kell a nemzetközi kapcsolattartás diplomáciai formáit, a kétoldalú hatósági együttműködés lehetőségeit,
- 3.) a létrejött megállapodás jóváhagyásában együtt kell működni a felekkel,
- 4.) tiszteletben kell tartani a félre vonatkozó törvényi privilégiumokat, melyeket saját, nemzeti jogalkotása alapján élvez,
- 5.) a határokon átnyúló mediáció preventív funkciót is betölt, amennyiben már a házasságkötés előtt a párkapcsolatban élő felek között is alkalmazható,
- 6.) szülőközpontúbb az általános mediációhoz képest, mert a szülői magatartásokat a kultúra, a közösségi szokások, állami törvények ismeretében értékeli, befolyásolja,
- 7.) más családtagokat is bevon a mediációs folyamatba, tehát a többpártúság (multi-partial) elve érvényesül,
- 8.) a gyermeket pedig mindig közvetlenül hallgatja meg.

---

⁷ Lisa Parkinson: *Cross-Border Family Mediation: Opportunities and Difficulties*, Trier, 2007. április 23-24. Kézirat

A Reunite Child Abduction Service dolgozta ki a határokon átnyúló családi mediáció gyakorlati tudnivalóit.⁸ A gyakorlati módszertan arra épül, hogy a hágai nemzetközi egyezmény alapján 6 hét áll a bíróságok, hatóságok rendelkezésére a jogellenes gyermekelvitel tárgyában dönteni. Így a mediáció párhuzamosan a bírósági eljárással, kiegészítő jelleggel folyik. Céljai között nemcsak a megállapodás létrehozása szerepel, hanem az is, hogy a gyermek lehetőleg már ne legyen tovább mozdítható az elvitelt követően, tehát ne rejthessék el, továbbá a családi erőszakot minden eszközzel megakadályozza. A mediációs eljárás eredményként egy nemzetközi jogszabályoknak megfelelő, nemzetközileg elismert megállapodást kell létrehozni. Nem mellőzhető a szakértelem, a jártasság, a szülőre vonatkozó nemzeti jogszabályok ismerete, mely a külföldi társmediátor bevonásával érhető el. Végül nem kerülhető el, hogy a felek megállapodjanak az eljárás nyelvénben.

III. A közvetítői eljárás a bírósági eljárás keretében

A bírósági mediáció és hagyományos mediáció

Dolgozatom második nagy tartalmi egysége a mediációs eljárás bírósági eljárásba való beillesztésének jogszabályi, szervezeti, működési feltételeiről szól. Kutatási és gyakorlati tapasztalataim alapján is arra a következtetésre jutottam, hogy az alternatív konfliktuskezelési technikák elterjedésének egyik legnagyobb akadálya, hogy sok előítélet övezi a mediáció alkalmazását, mely a bírói, ügyvédi szerep csorbításával van összefüggésben. Továbbá el kell oszlatni azt a tévhitet is, melyet gyakran hallani a bíróktól, ügyvédektől: „amikor egyezségre bírom rá a feleket, tulajdonképpen mediálok.” Az előítéleteknek, tévhiteknek az oka, hogy:

- 1.) nincs szisztematikus áttekintés, elemzés arról, hogy milyen hasonlóságok és különbözőségek fedezhetők fel a mediációs és a bírósági eljárásban,
- 2.) nincs elemzés arról, hogy milyen előnyöket és hátrányokat fogalmazhatunk meg a két eljárási mód összevetésénél a nélkül, hogy pálcát törnénk egyik vagy másik módszer felett,
- 3.) nincs összehasonlítás arról, hogy miben más a bírósági mediáció a hagyományos (bírószágon kívüli) mediációhoz képest,

---

⁸ Denise Carter: *The Work and Role of Reunite and the Reunite Mediation Service*, Trier, 2007. április 23-24. Kézirat

- 4.) nem ismerjük a bírósági mediáció alapelveit, mely meghatározza a bíró és a mediátor feladatát a mediációs eljárásban,
- 5.) nem vettük számba, melyek a mediáció alkalmazásának anyagi, eljárásjogi lehetőségei, technikai, szervezeti, működési feltételei.

A mediációs és a bírósági eljárás közötti különbség legpregnánsabban az eljárási szabályok, célok és következmények közti eltérésekben mutatkozik meg, de megnyilvánul a felek és a bíró szabadságfokában, a felek megítélésében is. A *bírósági mediáció fogalma* sok mindent elárul arról, hogy mennyiben speciálisabb a hagyományos mediációhoz képest. Álláspontom szerint a bírósági mediáció alapján a felek a peres eljárás megindításakor, illetve a per folyamán, később a pert követően, bizonyos esetekben a végrehajtási szakban is igénybe vehetik a közvetítést. Erre mind az anyagi, mind az eljárásjogi jogszabályokban lehetőséget biztosít a jogalkotó. *Egy olyan eljárás, melyben a közvetítői törvényben lefektetett alapelvek tiszteletben tartása mellett egy, a bíró által kijelölt 3. személy, a pártatlan és képezített mediátor, aki döntést nem hozhat, segítséget nyújt a feleknek a konfliktusuk kezelésében. Helyreállítja a párbeszédet, s elősegíti, hogy a felek maguk találják meg a kölcsönösen elfogadott megoldást a maguk számára, bizalmi légkörben folytatott megbeszélések során a bírósági eljárás keretei között, bíróság által megszabott határidőben.*

A mediációs eljárás és a bírósági eljárás összehasonlítása

A fenti definícióból látható, hogy a közvetítői eljárás alapelvei nem sérülhetnek a bírósági eljárás során, ám a bíró marad az ügy ura annyiban, hogy az eljárás kereteit ő szabja meg a mediátor kijelölésével és határidő tűzésével a mediációs eljárás lefolytatására.

A bírósági mediáció eszköz a felek és a bíró kezében, hogy ők maguk találják meg a jogvitájuk legmegfelelőbb megoldását, célja, hogy:

- enyhítse a felek konfliktusát, lehetőséget teremtsen arra, hogy megfogalmazzák az érzéseiket, magyarázatot adhassanak magatartásukra,
- fokozza a felek felelősségérzetét,
- felek érdekeinek megfelelőbb megoldás jöjjön létre,
- a megállapodás könnyebben végrehajtható legyen.

A fent felvetett kérdések alapján készítettem egy *összehasonlító táblázatot*, amellyel azt kívánom igazolni, hogy nem a bírósági úttól eltérő, hanem annak keretébe simuló, de gyorsabb, rugalmasabb eljárás alkalmazásáról van szó, amelynek persze megvannak a maga sajátos feltételei, melyek a bírói munka fázisainak, a bírósági szervezet és működés

rendszerének az újragondolását, újraszabályozását teszik szükségessé. Foglalkozom a mediátor, a bíró, az ügyvéd szerepével, mert a jog szereplőinek, legyen az bíró, ügyvéd vagy más közreműködő, akaratával szemben a mediációs eljárás nem tud meghonosodni a bírósági eljárásban. Így tudatos felkészülést, továbbképzést igényel azon külföldi módszerek elsajátítása, melyekkel alkalmazhatóvá válik e technika a hagyományos eljárási keretek között.

A mediáció alkalmazásának lehetőségei a bírósági eljárásban

A mediáció alkalmazásának anyagi – és eljárásjogi, szervezeti és működési feltételeivel kapcsolatos kérdésekre a francia polgári törvénykönyv és eljárásjogi kódex rendelkezései, a francia bírósági gyakorlat bemutatásán keresztül próbálok választ adni. Részletesen foglalkozom a mediáció beépítésével az anyagi jogi jogszabályokba, különös tekintettel a családi jogra. Áttekintem, milyen eljárási jogszabályi háttérrel kell biztosítani a törvénykönyvekben a mediációs eljárás beillesztéséhez. Részletesen bemutatom, milyen eljárásjogi és technikai eszközök (szóbeli tájékoztatás, kérdőívek) állnak a bíró rendelkezésére, hogy az eljárás bármely szakában szisztematikusan és egyénre szabottan tájékoztathassa az ügyfeleket erről a lehetőségről. A francia joggyakorlat alapján határozatmintákat közlök a bírók munkájának megkönnyítése érdekében. Számba veszem a bíró és a mediátor feladatait a mediációs eljárás egyes szakaszaiban a bírósági eljárás keretén belül. Foglalkozom a mediációs eljárás során létrejött megállapodás jóváhagyásának feltételeivel.

Szorosan szűkebb kutatási témámnál maradva, *a családi mediáció sajátosságaival is foglalkozom* a bírósági eljárásban. A családi mediáció sajátossága, hogy főként a házasság felbontásával és a szülői felügyeleti jogokkal kapcsolatosan felmerülő konfliktusokra reagál. Célja, hogy elkerülje a pereskedés okozta hátrányos következményeket, az éles konfliktusokat enyhítse, a szülők felelősségérzetét növelje, s működőképes egyezséget hozzon létre. E körben teret szentelek a bírósági békéltetés és a bírósági mediáció elhatárolásának, mert – tapasztalataim szerint – meglehetősen sok zavart okoz a gyakorlati munka során a két jogintézmény megkülönböztetése. Míg a bírósági békéltető a jogvita keretében, a békéltetés során hoz létre egyezséget a felek között, a mediátor egy független 3. személy, aki megállapodáshoz segíti a feleket, nem szükségképpen a jogvitára koncentráltan. A békéltető (aki bíró is lehet) tehát aktív közreműködő, tanácsolhat és kiértékelhet, megoldási javaslatokkal szolgálhat a jogvita lezárására. A mediátor a feleket segíti hozzá a megoldás

megtalálásához, nem tanácsolhat, megoldást nem adhat, nem dönthet. S a jogvita keretein túl minden felmerülő vitás kérdésben mediálhat, törekedhet a kapcsolat újjászervezésére.

A családi mediáció a per bármely szakaszában javasolható a feleknek. A technikai jellegű feladatoknak két nagy csoportja van: a bíróság információ szolgáltatása és a bíró szerepe a felek ösztönzésében a mediáció alkalmazására. Ennek fontosságát kívánom hangsúlyozni azzal, hogy külön részben foglalkozom a bíróság tájékoztatási kötelezettségével.

Bár a mediációs eljárás beillesztésére az elsőfokú eljárás keretei között van elsősorban esély, s ott is tudja kifejteni legjobban hatását, nem kizárt a fellebbviteli bíróságokon való alkalmazása sem, melyet szintén francia minták alapján mutatok be.

A külföldi tapasztalatok összegzése során megállapítható, hogy a terminológiai tisztázáson túl nagy jelentősége van az egyes részletszabályok kidolgozásának is, mely persze jogalkotási feladat. Így az anyagi- és eljárásjogi szabályok megváltoztatásán túl a költségmentességi- és költségviselési szabályok megváltozásáig, esetlegesen külön bírósági mediációról szóló törvény vagy rendelet megalkotásáig terjednek a lehetőségek.

Holland tapasztalatokon nyugszik a bírósági szervezeten belüli munkamegosztási, ügyelosztási rend kialakítása, egy külön csoport létrehozása a feladatok ellátására, a jog egyéb közreműködőivel való kapcsolattartásra. Néhány statisztikai adatot is közlések a mediációval befejezett ügyekről, nem utolsó sorban, ösztönző céllal.

IV. A mediáció alkalmazása a hazai bírósági eljárásokban

(A családi mediáció beillesztése a magyarországi bírósági eljárásba)

Az európai unióhoz újonnan csatlakozó államok többségében, így hazánkban is a minden jogterületet érintő harmonizációs folyamat része lesz a 2008/52/EP irányelvben foglaltak teljesítése. Ezért *külön fejezetben foglalkozom a mediáció alkalmazásával a hazai bírósági eljárásokban és a családi mediáció beillesztésével a magyarországi bírósági eljárásba*. Mivel a 2002. évi LV. Törvény a közvetítői eljárásról nem alkalmazható automatikusan és közvetlenül a bírósági eljárásban, így egyrészt áttekintem, hogyan alkalmazható a jelenleg hatályos anyagi- és eljárásjogi szabályok alapján a mediációs eljárás a bírósági eljárás keretében. Ezen belül a családi jogban a házasság felbontása, gyermekelhelyezés, kapcsolattartás, szülői felügyeleti jog szüneteltetése iránt indított perekben alkalmazhatjuk a kapcsolattartási- és mediációs szolgáltatást. A tágabb értelemben vett családi mediációs eljárásnak részét képezné a párkapcsolati konfliktusok kezelése is, míg a szűkebb értelemben

vett családi mediáció a kapcsolatügyeleti központ szolgáltatásainak az igénybe vételére korlátozódna. E megkülönböztetésre álláspontom szerint azért van szükség, mert a tágabb értelemben vett mediációs eljárásban a gyermek szerepe – úgymond – „járulékos jellegű”, míg a szűkebb értelemben vett eljárásban a gyermek aktív résztvevő, akinek bevonása az eljárásba elengedhetetlen. Házassági bontóperben a felek a három hónapos reflexiós időszak alatt kezdeményezhetik a mediációs eljárást, s ha a sikeresség érdekében további 1 hónapra van szükség, kérhetik az eljárás szünetelésének a megállapítását. Ha a mediációs eljárás megállapodás megkötésével ér véget, a felek a bírósági eljárás folytatása iránti kérelmükkel egyidejűleg kérhetik a mediációs eljárás alatt született megállapodás bírósági jóváhagyását a végrehajthatóság érdekében.

Másrészt részletesen foglalkozom az új Polgári Törvénykönyv tervezetével, különös tekintettel annak harmadik, Családjogi Könyvével. A tervezet jelenlegi szövegéből⁹ megállapítható, hogy kizárólag a „szülői felügyelet gyakorlása” címet viselő III. fejezetébe helyezték el a családi ügyekben alkalmazandó közvetítői eljárás szabályait, a Szakértői Javaslatban szereplő szöveg változatlanul hagyásával. Maga a Szakértői Javaslat két újítást tartalmaz: 1.) a gyámhatósági és bírósági szabályokat harmonizálja, 2.) a hivatalbóltság elvét kiterjeszti a közvetítői eljárásra. A Szakértői Javaslat szerint a Polgári Perrendtartás különös részi rendelkezései között meg kell jelennie annak, hogy a bíróság a házassági perben tájékoztatja a feleket a közvetítői eljárás per alatti igénybevételenek a lehetőségéről, s ha a felek ezzel élni kívánnak, lehetővé kell tenni az eljárás szünetelését (vagy felfüggesztését) a mediációs eljárás befejezéséig vagy meghatározott ideig. A Szakértői Javaslat szerint családjogi ügyekben speciális közvetítői eljárásról szóló törvény kidolgozására is szükség lenne, melybe integrálhatók lennének a kapcsolattartásra vonatkozó gyermekvédelmi közvetítői eljárási szabályok. Harmadrészt bemutatom azt az informális gyakorlatot, mely az 1990-es évek óta létezik Magyarországon a mediáció alkalmazására a családi jogviták kezelésére.

---

⁹ <http://www.parlament.hu/irom38/05949/05949.pdf>

Konklúzió

Dolgozatom zárásaként *össze gyűjtöm* azokat a *törekvéseket, melyek* a mediációt a bírósági eljárásban már alkalmazó országokban tapasztalhatók, *s a mediáció fejlődését szolgálják*. E törekvések ismeretében foglalom össze, milyen jogszabályi változásokra van szükség hazánkban a mediáció bírósági eljárásokban való meghonosítására. Mindjárt érdemes az *alapelveknél* kezdeni. Ahogyan a Ptk. 7. §. (2) bekezdése a peres eljárás helyett jelöli meg a választott bírósági eljárás kikötését, ugyanígy a mediációt nevesíteni kellene a peres eljárás alternatívájaként, amelyet a felek a Pp.-ben és más jogszabályokban meghatározott módon vehetnek igénybe. Az általános felhatalmazás azonnal megteremti a lehetőségét a mediáció nevesítésének az anyagi jogszabályok között, különös tekintettel a Családjogi Könyvre, ahol a gyengébb fél védelme alapelveként érvényesüléshez is különösen indokolt lenne a házassági bontójog és a szülői felügyelettel kapcsolatos részletszabályok (elhelyezés, kapcsolattartás) körében elhelyezni a mediációt. A Pp.-ben *külön fejezetet*, részt kell szentelni a mediációnak, „Egyezségkötés közvetítői eljárásban” címmel, a Házassági perek fejezetében pedig a családi jogvitákra vonatkozó speciális szabályok elhelyezésére van lehetőség. Az eljárási részletszabályoknál arra kell figyelemmel lenni, hogy a felek beleegyezése nélkül nem indulhat közvetítői eljárás, illetve az egyezségkötési mechanizmusnak speciális szabályai vannak, vagyis mediátor előtt kötött egyezség bírói jóváhagyásáról van szó. Itt kell szerepelnie a *bírósági mediáció fogalmának*, melynek lényeges tartalmi elemeit képezi, hogy a mediáció igénybe vehető per alatt, s bizonyos esetekben a végrehajtási eljárásban (kapcsolattartás), s hogy a közvetítés a bíró által megszabott határidőben és a bíróság által kijelölt mediátor irányításával történhet. *Hatáskörileg* a mediációt az elsőfokon eljáró ügyekben tárgyaló egyesbíróhoz érdemes telepíteni, akinek a mediátor kijelölésére is joga van. Indokolt lenne utalni a *titoktartási kötelezettség terjedelmére*, amelyben a felek diszkrecionális joga legyen eldönteni, hogy a sikertelen (egyezséggel nem záruló) mediáció alatt elhangzott nyilatkozataikat a bíróság a későbbi bizonyítási eljárás során figyelembe vehesse. Az *elévülésre* vonatkozó speciális szabályt is érdemes e részben elhelyezni. Az elévülésre azért indokolt kitérni, mert a felek alapvető joga a bírósági út igénybe vételéhez nem sérülhet az által, hogy közvetítői eljárást iktatnak be a peres eljárásba. Az elévülésnek tehát attól a naptól kezdve meg kell szakadnia, amikor a jogvitát követően a felek elhatározzák, hogy igénybe veszik a mediációt, vagy ha erről nem születik megállapodás, attól a naptól kezdődően, amikor az első megbeszélés megtörténik, s ezt írásban igazolja a

mediátor. Ehhez képest el kell dönteni, hogy az elévülés mikor kezdődik újra. Célszerű, hogy attól a naptól kezdődően, amikor a felek egyike, mindkét fél, illetve a mediátor bejelenti, hogy a mediáció befejeződött, de legkésőbb a mediációs eljárás kezdetétől számított hat hónap múlva Amennyiben a felek mediációs eljárásban vesznek részt, javaslom, hogy a *bírósági eljárás felfüggesztésére* kerüljön sor. Amennyiben a jogalkotó a *szünetelés* jogintézményének alkalmazásával kívánja elkerülni a peres és a mediációs eljárás párhuzamosságát, külön pontban meg kell fogalmazni, hogy az eljárás szünetelésének van helye, ha a mediációs eljárás elkezdődött. Mindenképpen bírói aktushoz kötném tehát ezt az eljárásjogi lépést, s nem a felek kérelméhez. Minthogy a felek beleegyezése nélkül nem indulhat mediációs eljárás, nagyon fontos, hogy a jogalkotó *eljárási garanciákat* adjon arra, hogy a bírók a mediáció választásának irányába tereljék a feleket. Az eljárásjogi garanciáknak egyrészt az érdekeltek *ösztönzésére*, másrészt a *szankcionálásra* kell irányulniuk. Az ösztönzés egyik legjobb eszköze a *megfelelő perelőkészítés* lehet. A bíróságnak módjában álljon az idézéshez csatolni a jogvitához igazított írásbeli tájékoztatót a mediációról, s határidőt lehessen adni a feleknek a nyilatkozattételre. A bírónak módjában álljon egy olyan *előkészítő tárgyalásra* idézni a feleket, ahol szóban is bátoríthatja a feleket a mediáció igénybe vételére, a felek meghallgatására, az elutasítás indokainak a mérlegelésére. A feleknek pedig lehetőségük legyen a mediátorral való találkozásra is. Megfontolandó a bíróság épületén belül a *mediációs ügyelet* megszervezése ezen alkalmakra, különösen családjogi ügyekben. Ezt a fázist, álláspontom szerint, nem szabad összemosni az első érdemi tárgyalással, mert a peres eljárás kényszere megakadályozhatja a bírót és a feleket is abban, hogy más gondolatmeneten induljanak el a konfliktusmegoldás folyamatában. Említettem dolgozatomban, hogy egyes szerzők szerint a felperesi legitimáció feltételeként szabható a közvetítői eljárás megkísérlésének igazolása. Ehhez szorosan kapcsolódik a *hivatalbóltság* kérdése, mely ösztönző jelleggel, külön kérelem nélkül is a mediációra utalhatná az ügyet, ha csakis a felperes hibájából maradt el az egyeztetés a felek között. Családi jogban nyilvánvalóan az ideiglenes intézkedések meghozatalához kapcsolódik a hivatalbóli intézkedés, amellyel szükséges esetben a bíró elrendelheti az előkészítő (mediációs tájékoztató) tárgyaláson való részvételét a feleknek. Ezen kívül a kapcsolattartási konfliktusok rendezése indokolná a kapcsolattartási ügyekben a kapcsolatügyeleti mediációs tevékenység speciális szabályainak kidolgozását külön jogszabályban. Az ösztönzés további hatékony eszköze a perköltségviselésre, illetékfizetésre, a jogi segítségnyújtás határainak szélesítésére vonatkozó *kedvezmények alkalmazása*. Erre vonatkozóan részben már született szabályozás a Pp.-ben /80. §. (3). bek./ és az Illetéktörvényben (Itv. 58. §), de ezt indokolt elhelyezni a közvetítői

eljárás szabályairól szóló külön fejezetben. Ezen túlmenően ki kell dolgozni a részletszabályait annak, hogy a mediációs tájékoztató tárgyalás ingyenes lehessen a jogi segítségnyújtás keretében, s a költségmentesség függvényében a vitarendezés tarifáit is érdemes sávosan, a kedvezményekkel arányban állóan meghatározni azzal, hogy egyes esetekben a másik félre hárítható át a közvetítői eljárás költsége, vagy az állam terhén maradna. Ezért – álláspontom szerint – elkerülhetetlen lesz a jogi segítségnyújtással kapcsolatos egyes törvények módosításáról rendelkező 2007. évi CLI. Törvény, valamint a jogi segítségnyújtás igénybevételének részletes szabályait tartalmazó 56/2007. (XII.22.) IRM. rendelet tárgyi költségfeljegyzési jogra és költségmentességre vonatkozó szabályainak módosítása. E jogszabályoknak a polgári perrendtartás eljárásjogi szabályaival összhangban nevesítenie kell a mediációt a költségek előlegezésének, megfizetésének, viselésének szabályai között. A jövőben a *Pp. 84. §-a (1) bekezdésének* a módosítására is szükség lenne, amely nevesíthetné külön pontban az eljárás során felmerült mediációs költségek viselésének szabályait a költségek előlegezésére és megfizetésére vonatkozóan, s adott esetben e költségek előlegezése és megfizetése alól mentesítené azt a felet, aki a költségmentesség kedvezményében részesül.¹⁰ A házassági perekben alkalmazott különös perköltség viselési szabályt feltétlenül ki lehetne terjeszteni a mediációs eljárásban felmerült költségek viselésére is.¹¹

A lehetséges *szankciók* alkalmazásának előfeltétele, hogy az eljárási szabályok rendelkezzenek arról, mely *ügytípusban* kizárt a mediáció, amelyre vonatkozóan a Közvetítői törvény is eligazítást ad. E szűkítést követően hazai jogalkotásunknak is bátran kell követnie azt, hogy az ügyek súlyától, jellegétől, a jogvita bonyolultságától, a pénzkövetelés nagyságától függően szabályozza a mediációs eljárás alkalmazását, nevezetesen, hogy azt a felek önkéntesen, kötelezően választható módon, avagy kötelezően vehessék igénybe. A nemzetközi tapasztalatok és a hazai viszonyok ismeretében is hangsúlyozom, hogy *szét lehet választani a lehetőségeket*: egyes ügycsoportokban kötelezően választható (pl. gazdasági perek, szomszédjogi – és birtokviták, lakással, helyiségbérlettel kapcsolatos perek), másokban kötelező (pl. családi jogviták, kis értékű perek), s egyéb esetekben önkéntesen választható opcióként szerepelhet a mediáció. Ahol kötelezően választható a mediáció, a feleknek kötelezően meg kell fontolniuk a mediáció lehetőségét, ahol kötelező, ott a nélkül, hogy az

¹⁰ E lehetőség alkalmazását alátámasztja a 2007/C 303/1 sz. Európai Unió Alapjogi Charta 47.cikke utolsó bekezdése: „Azoknak, akik nem rendelkeznek elégséges pénzeszközökkel, költségmentességet kell biztosítani, amennyiben az igazságszolgáltatás hatékony igénybevételéhez erre szükség van.”

¹¹ A Pp. 290. § (4) bekezdése úgy szól, hogy a bíróság házassági bontóperben a perköltség viseléséről a pernyertességtől függetlenül az összes körülmények mérlegelése alapján határoz.

előkészítő tárgyaláson részt ne vennének a felek, a bíró nem kezd tárgyalni az ügyben. Az önkéntes alapú mediáció esetén a felek szabad választásán múlik, hogy jogvitájuk megoldásánál melyik vitarendezési módot részesítik előnyben. Ehhez igazodhat aztán a szankciók rendszere. A teljesen önkéntes alapú mediáció esetében a tájékoztatáson, bátorításon kívül nincs más eszköz a bíró kezében, hogy a feleket az alternatív konfliktusmegoldás irányába terelje, mint a jelenlegi szabályozásban is megtalálható általános perköltség viselési szankció, amennyiben a megállapodással rendezett jogvita tárgyában a megállapodást megkötő felek bármelyike bírósághoz fordul a közvetítői eljárásban létrejött megállapodás ellenére.¹² Ugyanakkor célszerű lenne megfontolni, hogy a kötelezően választható mediáció esetében a feleket terhelje indokolási kötelezettség a visszautasításkor, s a bíró az ügy összes körülményeit, az ügy jellegét figyelembe véve mérlegelési jogkörében eljárva dönthessen arról, hogy az indokokat kellően megalapozottnak tartja-e vagy sem. Amennyiben nem, lehetősége legyen ezt az ügydöntő határozatban a visszautasító fél terhére értékelni akár úgy, hogy pernyertessége esetén sem kaphat perköltséget, akár egyéb illeték- és költség kedvezmények megvonásával. Érdeemes lenne azt is megfontolni, hogy a bírónak lehetősége legyen külön kérelem nélkül is mediációra utalni az ügyet, ha a kötelező egyeztetés kizárólag az egyik fél hibájából maradt el. A kötelező mediáció esetén további lehetőségként felmerül, hogy a bíró a jóhiszemű pervittel össze nem egyeztethetőnek tarthassa, ha a mediációs tájékoztató tárgyaláson való részvételt (amelynek időpontját a bíró jelöli ki) a fél elmulasztja, s mint eljárási cselekményt, felhívás ellenére sem teljesíti. A jóhiszemű joggyakorlással ellentétes magtartáshoz egyértelmű szankciókat fűznek a jelenleg hatályos eljárási szabályok is az okozott költségek megtérítése és a pénzbírság kiszabása körében.¹³ A nemzetközi gyakorlatban találunk arra példát, hogy a mediáció elutasítása értékelhető úgy, hogy valamely fél a másik felet indokolatlanul akadályozza a megfelelő joggyakorlásban, az ügy békés megoldásában, az eljárás ésszerű időn belüli befejezésében.¹⁴ A bírók a közösségi jogalkotás erre vonatkozó rendelkezéseit is segítségül hívják a szankciók alkalmazásánál, így például a Rómában 1950. november 4-én kelt Egyezmény az emberi

¹² Ebben az esetben a pert indító fél a per eldöntésére való tekintet nélkül kötelezhető a perben felmerült valamennyi költség megfizetésére. (Pp. 80. §. (3) bek.)

¹³ A Pp. 8. § (4) bekezdése rendelkezik arról, hogy azt a felet, aki egyes perbeli cselekményekkel indokolatlanul késedelmeskedik, valamely határidőt, határnapot mulaszt, vagy más módon felesleges költségeket okoz, a törvény értelmében a költségek megtérítésére való kötelezésen felül – pernyertességére vagy pervesztességére tekintet nélkül – pénzbírság megfizetésére kötelezi, továbbá a felet a törvényben meghatározott más jogkövetkezménnyel sújtja. Az (5) bekezdés szerint ugyanez a jogkövetkezmény alkalmazható abba az esetben is, ha a késedelemmel a fél a per befejezését késlelteti.

¹⁴ HALSEY v Milton Keynes General NHS Trust (2004) *Twisting arms: court referred and court linked mediation under judicial pressure*, Ministry of Justice Research Series 1/07, May 2007, 14-15. old.

jogok és alapvető szabadságjogok védelméről 6. cikkét,¹⁵ de az igazságszolgáltatás hatékony igénybevételéhez való jogot rögzíti az Európai Unió Alapjogi Chartája 47. cikke is.¹⁶

A következő lépés annak eldöntése, milyen módon szabályozza az eljárásjog a mediációs eljárás menetét a bírósági eljáráson belül. Figyelemmel arra, hogy a mediációs eljárás szabályait a közvetítői eljárás részletesen taglalja, csak azokat a kapcsolódási pontokat kell megvizsgálnunk, amelyek a közvetítés per alatti alkalmazásánál keletkeznek. Először is érdemes lenne rögzíteni, hogy *a közvetítői eljárás a jogvita egészének, illetve egy részének megoldására is igénybe vehető*. Ez különösen indokolt lehet azokban az esetekben, ahol jogkérdésben kéri a bíróság döntését, ahol megállapítási keresetet terjesztenek elő, illetve minden olyan esetben, ahol a bíróság részítélete vagy közbenső ítélete nyomán a felek közötti elszámolásnak van helye. Családjogi perekben pedig az egyes részkérdésekben való megállapodást segítheti elő, például a kapcsolattartás szabályozásánál. Egy másik kapcsolódási pont a mediációs és peres eljárás összehangolása. Megfontolandó, hogy a mediációs tájékoztató tárgyalást követően a bírósági alapú mediáció mindaddig *párhuzamosan* folyhasson a peres eljárással, amíg a mediátor, illetőleg a felek nem csatolják az írásbeli megállapodást arról, hogy a mediációs eljárást választják, s jelzik az első vitarendezés időpontját. Erről egyébként is tudnia kell a bíróságnak a felfüggesztés, illetve a szünetelés megállapításához. Megfontolandó, hogy egy sikertelen mediációs eljárást követően a felek részesüljenek a *soronkívüliség* kedvezményében a folytatandó peres eljárásban, hogy ne akkumulálódjon feleslegesen a peres idő a mediációs és az adminisztrációs idővel. Érdemes lenne szabályozni, hogy a bíróság a mediáció elrendeléséről (a mediátor kijelöléséről), illetve annak befejezéséről és a peres eljárás folytatásáról, *nem fellebbezhető végzésben* határozzon. Rögzíteni kellene, hogy a mediátor és a bíró, az általuk végzett eljárási cselekményekről egymást tájékoztatni kötelesek. Ez azt jelenti, hogy a mediátornak a megkötött egyezséget írásban kell megküldenie a bíróságnak, ha a felek annak bírósági jóváhagyását kéri. Írásban kell tájékoztatnia a bíróságot a mediációs eljárás sikertelenségéről vagy a felkérés akadályáról, illetve a bírónak a végzéseket a mediátornak is kézbesítenie kell. Fontos kitérni arra, hogy *a mediátornak nincs intézkedési joga* az ügyben, az ugyanis előfordulhat, hogy a mediációs vitarendezést megelőzően vagy a sikertelen mediációt követően ideiglenes intézkedés meghozatalának lehet helye, amelyet az eljáró bíró hozhat

---

¹⁵ A kiegészítő jegyzőkönyvekkel egységes szerkezetbe foglalt 2003. szeptemberi szövegben a tisztességes tárgyaláshoz való jog egyik eleme, hogy mindenkinek joga van arra, hogy ügyét a bíróság ésszerű időn belül tárgyalja.

¹⁶ E szerint mindenkinek, akinek az Unió joga által biztosított jogait és szabadságait megsértették, az e cikkben megállapított feltételek mellett joga van a bíróság előtti hatékony jogorvoslatához...és az ésszerű időn belüli tárgyaláshoz. (2007/C 303/01)

meg. Ugyanakkor érdemes megfontolni, hogy a mediátor jelezhesse ezt. Ez a probléma leginkább a családjogi jogvitáknál merülhet fel, vagy minden olyan esetben, ahol speciális jogvédelem, közvetlenül fenyegető kár elhárítása, vagy jogvitára okot adó állapot változatlan fenntartása indokolt. A bíró hagyhatja jóvá a mediációs vitarendezés nyomán kötött *egyezséget* is. A bíróság általi jóváhagyáshoz ugyanis speciális jogkövetkezmények fűződnek, úgymint a jogerő és a végrehajthatóság. Ezzel ugyanis elkerülhető, hogy a megállapodásban foglaltak nem teljesítése esetén pert kelljen indítani, mint ahogyan ezt a pert megelőző mediációs eljárásban született megegyezések esetére szabályozza a Pp. 80. § (4)-(6) bekezdése. A bírósági mediáció időtartamát is érdemes három hónapban maximálni, amely indokolt esetben egy hónappal meghosszabbítható, de semmiképpen sem haladhatja meg a szünetelés jelenlegi időtartamát (hat hónap). Ehhez igazodna a mediátor *javadalmazása*, melyet nyilvánvalóan össze kell hangolni a bírósági eljárásban érvényesülő költségmentességi és költségviselési szabályokkal. Álláspontom szerint, míg az első tájékoztató tárgyalásnak mindenképpen a bíróság épülete adna otthont, a vitarendezési eljárás teljes adminisztrációja telepíthető az egyes kamarákhoz, vagy az Igazságügyi Hivatalhoz, ahogyan ez jelenleg az egészségügyi közvetítői eljárásnál és a büntető perekben folyó mediációs eljárásoknál létezik. E kamarák tömöríthetik azokat a szakértő mediátorokat is, akik felkészültségük, szakértelmük folytán a bírósági mediációs eljárásban hatékonyan részt tudnak venni. Családi jogban a gyermekjóléti szolgálatok biztosíthatnák a gyermekvédelem területén szakképesítéssel rendelkező mediátorok közreműködését a bírósági eljárásokban. Álláspontom szerint az mindenképpen követelmény, hogy mediátori végzettséggel rendelkező mediátorok vehessenek részt a bírósági mediációban. Javasolnám ugyanakkor, hogy ne csak a mediátorképzésben épüljön be a *felsőfokú oktatásba* a mediáció, mint diszciplína, hanem az egyetemi alap – és posztgraduális képzésekben is hasznos lenne az alternatív vitarendezési eljárások, a pszichológia, és a kommunikációs technikák legalább alapfokú ismerete. Ugyanez a bíró- és ügyvédképzés keretében is elengedhetetlen ahhoz, hogy jogi – és vitakultúránk fejlődjön. A bírósági mediációs eljárás integrálása a peres eljárásba szükségképpen érinti a *bírósági szervezetet* és az *ügyvitelt* is. A bírósági szervezetnek fel kell készülnie ezekre a változásokra. Javasolnám, hogy a bíróságokon legyen olyan személy, aki az ügyek válogatását, a bírók koordinációját végzi, a mediátorokkal való kapcsolattartást figyelemmel kíséri. A bíróknak megfelelően elő kell készíteniük az első előkészítő tárgyalást, melynek során igényelhetik a bírósági tisztviselők, ügykezelők segítségét az idézések, időpont-egyeztetések során.

Úgy vélem, hogy a vázolt *de lege ferenda* javaslatok csak alapfeltételei annak, hogy a bírósági mediáció intézményének bevezetésével alkalmas eszközt találjunk a jogviták gyorsabb megoldásra, a bíróságok tehermentesítésére, az elhúzódó perek számának csökkentésére, újabb perek kialakulása veszélyének elhárítására, a végrehajtás önkéntességének előmozdítására. Reményeim szerint ezek hasznos támpontot nyújthatnak mind hazai jogalkotóinknak, mind jogalkalmazóinknak a jövőbeni gyakorlat kialakításához. Kívánatos lenne Magyarországon is egy olyan hosszabb lélegzetű, alapos vizsgálat és elemzés, amely a magyar szokásokat, vitakultúrát és bírósági eljárási szabályokat figyelembe véve alapul szolgálhat a mediáció alkalmazási szabályainak kidolgozásához.

Értekezésemben szerettem volna bemutatni, hogy a bírósági mediáció az igazságszolgáltatás modern vagy inkább talán egy kicsit elfeledett felfogását eredményezte: elősegíti a megegyezést, megkönnyíti a végrehajtást, vigyáz a felek közötti jövőbeni kapcsolatra, amely megóvja a társadalom szövetét.¹⁷ E szemléletváltással közelebb kerülhetünk az ember szubsztanciális lényegéhez, melyhez az igazság keresésének a vágya, az igazságosság eszméje szorosan hozzátartozik, mint ahogyan a konfliktus kapcsolódik az ember ősi ösztöneihez, magatartási formáihoz. Soha nem mondhatjuk, hogy a gonoszság az emberi cselekedetek mozgatórugója, még azoknál az embereknél sem, akiknek cselekedeteit utóbb gonosznak minősítjük. A pereskedés szándéka abból a naiv elgondolásból fakad, hogy ha én magam már nem vagyok képes az igazságnak érvényt szerezni, a bíróság fogja az igazságot szolgáltatni. Ezért a csalódás. Persze a bíróság nem azért nem tudja az igazságot szolgáltatni, mert a jog szolgáltatását teszi feladatává a törvény, hanem azért, mert maga sem tudhatja, mi az igazság. Bízunk Platónban, hogy az egyén belső állapotából fakadó jogi cselekvés az igazságosság is csakúgy, mint az erény, s nem külső társadalmi normákból, vagy más olyan normákból ered, melyek cselekedeteink következményei.¹⁸ Ha pedig közelebb kerülünk az ember szubsztanciális lényegéhez, megértjük, hogy amit az igazságszolgáltatástól vár, nem más, mint annak eredeti tartalma, az életminőségének a helyreállítása.

---

¹⁷ G. Canivet: A bíró és a konfliktus megoldás keresése, Valence-i Kollokviumi Akta 100. szám, 2003.december

¹⁸ Platon: Phaidrosz 246b-248a

Publikációk jegyzéke:**Magyar nyelven:****Egyetemi jegyzet:**

1. Hegedűs Andrea – Nagy Márta: *Családi jogi példatár és jogesetgyűjtemény*, Egyetemi tanségdlet, Szeged, 2008. (Második, átdolgozott kiadás), Pólay Elemér Alapítvány, 190.p. (kb. 50%-a)

Tanulmányok, szakcikkek:

2. Dr. Nagy Márta: *A családjogi ítélkezés sajátosságai Franciaországban* in: *Bírák Lapja* 1999. 3. pp.58-63.
3. Dr. Nagy Márta / Dr. Gyenge Zoltán: *Általános etika és bírói etika* in: *Bírák Lapja* 2004. 3. pp.81-86. (kb. 50 %)
4. Dr. Nagy Márta: *Mediáció és/vagy kapcsolatiügyelet családjogi kérdésekben* in: *Családi Jog* 2005. I. szám
5. Dr. Gyengéné dr. Nagy Márta: *Kezdeményezés a Csongrád Megyei Bíróságon* in: *Családi Jog* 2006. március, pp. 44
6. Dr. Gyengéné dr. Nagy Márta: *Arany középút? - a váltott elhelyezés első tapasztalatai Franciaországban* in: *Családi Jog* 2006. június, pp. 33-37.
7. Nagy Márta: *Perrel vagy a nélkül?* in: *HVG* 2006. december 9. pp.90-91.
8. Gyengéné dr. Nagy Márta: in: *Mediálni vagy sem? Alkalmazható-e a nemzetközi bírósági gyakorlat a hazai viszonyokra?* in: *Családi Jog* 2007. március, pp. 11-17.
9. Dr. Gyengéné dr. Nagy Márta: *Esélyek és nehézségek – a határokon átnyúló mediációról* in: *Családi Jog* 2007.szeptember, pp. 25-29.
10. Dr. Gyengéné dr. Nagy Márta: *Bírák a mediációért* in: *Családi Jog* 2007. december, pp. 16-19.
11. Dr. Gyengéné dr. Nagy Márta: *A kiskorúak védelme az igazságszolgáltatásban* in: *A hatékonyan együttműködő gyermekvédelem gyakorlataért és jelzőrendszer kialakításáért szerkesztette: Szollár Zsuzsa, lektorálta: Dr. Eőri Károly* 2008, pp.78-85.
12. *A kapcsolattartási ügyeket érintő módosítások a Polgári Törvénykönyvben* (Kapcsolatiügyeleti Mediátorok Országos Találkozója, Berekfürdő,2008. Október 13-14-15, konferencia-kötet, megjelenés alatt)
13. Dr. Gyengéné dr. Nagy Márta: *Mediáció az igazságszolgáltatásban*, in: *Magyar Jog*, megjelenés alatt

Idegen nyelven megjelenő cikkek, tanulmányok:

14. *A bírósági mediáció jelenlegi helyzete Magyarországon – La situation actuelle de la médiation judiciaire en Hongrie* (Francia – Magyar Bírósági Hét, 2008. június 16-20, konferencia – kötet, megjelenés alatt)
15. *Mediation dans la procédure judiciaires en Hongrie* (Magyar Bíróképző Akadémia, 2008. december 1-2, konferencia – kötet, megjelenés alatt)

Hivatkozások:

14. *Les tribunaux jumeaux* in. : L'Est Republicain 18 septembre 2004
15. *Une juge Hongroise achève deux semaines de stage au tribunal*
L'espace judiciaire européen passe par Brest et la Hongrie
in.: Brest, 1 octobre 2005
16. Németh János: *Polgári ügyekben folytatott mediáció (közvetítés) kezdeti időszaka Magyarországon*, in: Az igazságszolgáltatás kihívásai a XXI. században. Tanulmánykötet Gáspárdy László professzor emlékére, HVG-ORAC Lap és Könyvkiadó Kft.,2007

Tudományos előadások:**Magyar nyelven:**

1. A Kapcsolatügyeletek részvétele a házassági bontó– és gyermek elhelyezési perekben Magyar Kapcsolatügyi Mediátorok Országos Szövetsége VI. konferenciája 2004. szeptember 29 - október 1. Berekfürdő (*felkért előadó*)
2. A Kapcsolatügyeletek és a bíróságok együttműködésének lehetőségei francia bírósági tapasztalatok alapján, Magyar Kapcsolatügyi Mediátorok Országos Konferenciája 2006. május 8. Berekfürdő (*felkért előadó*)
3. A gyermekvédelem lehetőségei a polgári peres eljárásban és az ítélkezési gyakorlatban, Gyermeksors Alapítvány-konferencia 2005. november 11. Szeged (*felkért előadó*)
4. Vázlatok a gyermeksról, Gyermeksors Alapítvány-konferencia 2007. május 15. Szeged (*felkért előadó*)

5. A kiskorúak védelméért, Bűnmegelőzési Szabadegyetem, Szeged, Békéscsaba, Kecskemét 2007. május 18-20 (*felkért előadó*)
6. A bírósági mediáció jelenlegi helyzete Magyarországon 2008. június 19-20., Budapest, Francia – Magyar Bírósági Hét (*felkért előadó*)
7. A kapcsolattartási ügyeket érintő módosítások a Ptk-ban, Kapcsolatügyeleti Mediátorok Országos Találkozója, 2008. október 13-14-15, Berekfürdő (*felkért előadó*)
8. A mediáció a magyar igazságszolgáltatásban, 2008. december 1-2., Magyar Bíróképző Akadémia, Budapest (*felkért előadó*)

Idegen nyelven:

1. Information sur l'organisation de la juridiction hongroise, le recrutement, la formation initiale et la formation continue des magistrats 2004. szeptember, Epinal (*felkért előadó*)
2. La pratique professionnelle du droit communautaire et plus particulièrement du droit de la concurrence à la lumière de l'expérience française. (Versenyjogi Konferencia) Institut Français de Budapest, 2005. január 26. (*referens*)
3. Les litiges notariales 2005. május, Szeged (*felkért előadó*)
4. Intervention sur les contentieux de la protection de l'environnement 2006. október, Brest (*felkért előadó*)
5. La Mediation Familiale Transfrontalière en Hongrie 2007. április 23-24, Trier (*szekció előadó*)